

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมที่มีกระบวนการแข่งขันสูงขึ้น การเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เยาวชนของชาติซึ่งเคยชินกับกระบวนการแข่งขันตั้งแต่การเข้าเรียนในระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา แม้จนกระทั่งการแข่งขันจึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลกับสภาพสังคม การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมปัจจุบันลดลง ประชาชน และเยาวชนจำนวนมากที่ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม เท่าที่ควรไม่ยึดมั่นในคุณธรรมและไม่ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม ทำให้สังคมมีปัญหา มีความเจริญทางด้านวัตถุแต่มีความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ในปัจจุบันค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนี้สังคมยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติผิดในศีลธรรมจะถูกประณาม ไม่มีใครอยากคบหาแต่ในปัจจุบันสังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง และคนที่มีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติผิดศีลธรรมก็ตาม ยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ข้อมูลข่าวสารจึงมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น และค่านิยมจากต่างชาติครอบงำ ลุ่มหลงในวัฒนธรรมและค่านิยมของต่างประเทศ ไม่สนใจคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ทำให้คนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนา และขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม การที่จะพัฒนาชาติ บ้านเมือง การพัฒนาคนถือเป็นภารกิจสำคัญยิ่งจะต้องพัฒนาคนให้ดี และมีคุณธรรมเสียก่อน จึงค่อยหันไปพัฒนาคนให้ดี และมีคุณภาพ คุณธรรมจริยธรรมจะต้องปลูกฝังหล่อหลอมตั้งแต่เบื่องต้นโดยมุ่งไปที่เด็ก ที่กำลังเติบโตเป็นกำลังในอนาคตของชาติบ้านเมือง ทำอย่างไรจึงจะทำให้เด็กดี และมีคุณธรรมจริยธรรม ตามมาด้วยเก่งและมีคุณภาพ นักเรียนนักศึกษาคือผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อชุมชน จึงต้องมีความมุ่งมั่นทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมได้ด้วย พร้อมทั้งทำหน้าที่นักเรียนนักศึกษาเป็นตัวอย่างที่ดีแห่งความสำเร็จ ทั้งด้านความดีมีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณภาพเป็นประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติต่อไป

ในปัจจุบันท่ามกลางกระแสความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมีความก้าวหน้าไปไกลและยังต้องพัฒนาให้เจริญ และก้าวไกลมากยิ่งขึ้นนั้น การพัฒนาจิตมักจะถูกละเลยและขาดการเอาใจใส่ในการพัฒนาอย่างจริงจัง การแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การพัฒนาจิตโดยการเรียนรู้ทฤษฎีและลงมือฝึกอบรมปฏิบัติให้

เป็นจิตตภาวนาตามหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงเป็นสิ่งที่สังคมควรจะได้ตระหนักให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะได้ฝึกปฏิบัติให้มากเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ ให้ได้ผลอย่างยั่งยืนนั้น วัตถุประสงค์และจิตใจจะต้องได้รับการพัฒนาที่ได้สัดส่วนควบคู่กันไปเท่าที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ทางด้านจิตใจจะล้ำหลังกว่าด้านวัตถุ เพราะฉะนั้นในโลกแห่งเทคโนโลยีเช่นนี้ จิตจำเป็นจะต้องได้รับการฝึกหัดพัฒนาให้มีพลังมีความเข้มแข็งมีสติสัมปชัญญะ สะอาดสว่าง สงบ รู้จักให้อภัย มีน้ำใจเอื้ออาทร รับผิดชอบต่อหน้าที่ส่วนตัวและรวม รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตได้อย่างถูกต้อง จึงจะส่งผลดีมีคุณค่าต่อสังคม ต่อการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกันได้อย่างมีความสุข และจะเป็นทฤษฎีชี้แนวทางในการฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตตามหลักของพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี (คุณ โทษันท์, 2548, คำนำ) จากสภาพสังคมปัจจุบันมีความสุกปรกหนทางคุณภาพจริยธรรม และมีค่านิยมทางวัตถุ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้นักศึกษาที่จบออกไปสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่หลงตามกระแสของวัตถุนิยม โดยเฉพาะนักศึกษาที่จะจบไปเป็นครู มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นครูที่สมบูรณ์ด้วยหลักธรรม และหลักวิชาชีพครู ดังที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดให้ครูปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ มีค่านิยมที่ดีงาม มีอุดมการณ์ ในการพัฒนาชีวิต และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ชาติ บ้าน เมือง และพลเมืองที่ดีของชาติ (วิไล ทองแผ่, 2549, หน้า 13) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550, หน้า 13) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้อันของทุกคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต การพัฒนาจิตใจเป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้ยึดมั่นในคุณธรรม ความดีงาม เกิดกำลังใจ พลังใจที่มั่นคง จิตใจถือว่าเป็นพื้นฐานของศีลธรรม ถ้าจิตใจได้รับการฝึกฝนอบรมในสิ่งที่ดีงามแล้ว ทางศีลธรรมจริยธรรมที่แสดงออกก็เป็นไปในทางที่ดีงามด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีในฐานะเป็นสถาบันการศึกษา มีหน้าที่ผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพโดยเน้นคุณธรรม เพราะครูต้องเป็นแบบอย่างให้กับลูกศิษย์ ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญ ถึงแม้ในปัจจุบันเทคโนโลยีจะก้าวหน้าข้อมูลข่าวสาร ไร้พรมแดนแต่ก็ไม่สามารถทดแทนครูได้ เพราะการศึกษามีใช่เป็นเพียงการรับรู้เท่านั้น สิ่งที่สำคัญกว่าคือการฝึกคิด อบรมบ่มนิสัย ให้แต่ละคนสามารถพึ่งพาตนเอง และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ส่วนนี้ต้องให้คนสอนเท่านั้น ยิ่งเทคโนโลยีก้าวไกลเพียงใดก็ยังต้องการครูที่มีความสามารถมากขึ้น ครูต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันโลก จึงจะสามารถอบรมบ่มนิสัยคนในยุคใหม่ได้ ดังนั้นประเทศชาติ สังคม จึงคาดหวังว่าครูจะเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินพันธกิจเหล่านี้ให้ลุล่วงได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาที่จะจบการศึกษาและออกไปเป็นครูในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ จิระศักดิ์ สงวนชีพ (2542, บทนำ) กล่าวว่า การศึกษาคควรเน้นเรื่องการอบรมจริยธรรมให้คนเป็นคนดีสังคมจึงจะมีความสุขเพราะคนมีความรู้ที่เป็นคนดีเท่านั้นที่จะช่วยให้สังคมเจริญได้ด้วยเหตุนี้ความประพฤติกของครู ซึ่งเป็นบุคคล

ที่มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเยาวชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องอย่างมากมายเป็นเวลานาน ในสมัยก่อน ครูก็คือต้นแบบของคนในสังคม ครูไม่ได้เป็นครูเฉพาะเวลาอยู่ที่โรงเรียนเท่านั้น แต่ครูยังเป็นครูของคนอื่นในสังคมด้วย ดังนั้นครูควรจะประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพเลื่อมใส โดยยึดถือคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาที่จะไปเป็นครูในอนาคต เพราะครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ โดยใช้การเจริญสติเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เนื่องจากสติเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างมากทางจริยธรรม ในการดำเนินชีวิตประจำวันจำเป็นต้องมีสติกำกับอยู่เสมอ การคิด การพูดและการกระทำจึงไม่ผิดพลาด บกพร่อง หรือเป็นไปในทางเสื่อม สติจึงเป็นธรรมที่สำคัญเพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการระมัดระวังและยับยั้งตนเองไม่ให้หลงเพลิดเพลนไปตามความชั่วและไม่เปิดโอกาสให้ความชั่วเล็ดลอดเข้ามาในจิตใจซึ่งเป็นเครื่องกันกระแสกลเลสตัณหาอันนำมาซึ่งความทุกข์ การประพฤติปฏิบัติโดยมีสติกำกับอยู่เสมออันมีชื่อ โดยเฉพาะว่าอัปปรมาทหรือความไม่ประมาทซึ่งพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่าเป็นยอดของธรรม

จากปัญหาต่าง ๆ ตามที่ได้ยกมาแสดงให้เห็นนั้น ตลอดจนความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะพัฒนาให้เด็กไทยมีความ เก่ง ดี มีความสุข จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนให้ คนไทยเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะเยาวชนไทยให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง หลักธรรมคำสอนที่สำคัญเรื่องหนึ่งของพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างมากทางจริยธรรมคือเรื่องสติ ในการดำเนินชีวิตประจำวันจำเป็นต้องมีสติกำกับอยู่เสมอ การคิด การพูดและการกระทำจึงไม่ผิดพลาด บกพร่อง หรือเป็นไปในทางเสื่อม อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์จำนวนไม่น้อยมีสาเหตุมาจากการขาดสติของผู้ขับขี่ยานพาหนะและผู้สัญจร การใช้กำลังทำร้ายกัน การทะเลาะเบาะแว้งหรือโต้แย้งกันแม้เพียงเรื่องเล็กน้อย การทำงานที่ผิดพลาดหรือบกพร่อง มักเกิดจากการหลงลืมไม่มีสติกำกับแทบทั้งสิ้น สติจึงเป็นธรรมที่สำคัญเพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการระมัดระวังและยับยั้งตนเองไม่ให้หลงเพลิดเพลนไปตามความชั่วและไม่เปิดโอกาสให้ความชั่วเล็ดลอดเข้ามาในจิตใจ สุนทรีย เฉลิมพงศธร (2546, บทนำ) ดังนั้น หลักสูตรฝึกอบรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ พระมหาสมชาย ฝ้ายผาบ (2549, หน้า 3) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นที่สุด สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานทุกชนิดรวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ในวงการศึกษา ทั้งนี้เพราะประโยชน์ของการฝึกอบรมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด มีดังนี้ 1) ประหยัดเวลาในการศึกษาเล่าเรียนได้มาก 2) ช่วยให้ทำงานในปัจจุบันได้ดีขึ้น 3) เป็นการสร้างทัศนคติในการทำงาน 4) ช่วยแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลในระหว่างปฏิบัติภารกิจได้มาก 5) ช่วยแก้ปัญหาของคนทำงานได้ 6) ให้ประโยชน์แก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ

วันทนา เนาว์วัน (2548, หน้า 46) ได้สรุปความไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมในการที่จะพัฒนาตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยวิธีการต่างๆ ทั้งภายในสถานที่ทำงาน และนอกสถานที่ทำงาน เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลให้มีทัศนคติ และพฤติกรรมสู่การทำงานที่ประสบผลสำเร็จและเป็นคนที่มีคุณภาพ มีศักยภาพเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญ ในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาช่วยพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้การเจริญสติเพราะถือว่าเป็นพื้นฐานทางจริยธรรม ให้กับนักศึกษาครูที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต เพราะอาชีพครูเป็นอาชีพที่สำคัญมาก และเป็นอาชีพที่ทุกคนในสังคมคาดหวังไว้สูงมาก นั่นก็คือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคน และพัฒนาประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมและนำวิธีการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งจะเป็นครูดีมีคุณภาพในอนาคตต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ความมุ่งหมายทั่วไปคือเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี และมีความมุ่งหมาย เฉพาะดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
- 2) เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
- 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
- 4) เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

1) ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมแบบการเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

2) หลักสูตรการฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ มหาวิทยาลัย ครู คณาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และสถาบัน ต่าง ๆ ที่สนใจ สามารถนำหลักสูตรนี้ ไปประยุกต์ใช้ได้

3) นักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต ซึ่งเป็นกำลังของชาติในการพัฒนาประเทศ ได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามสมควร แก้วใจ สามารถปฏิบัติจริง จากสถานปฏิบัติจริง ตามกระบวนการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ได้อย่างถูกต้อง

4) นักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิต สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในการฝึกอบรมระยะสั้น แล้วนำไปประยุกต์ปฏิบัติในชีวิตจริงต่อไป

5) เป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรได้แนวทางไปพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมปฏิบัติธรรมเรื่อง อื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เนื้อหาของหลักสูตร และระยะเวลา

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย

1.1.1 คณบดีคณะครุศาสตร์ จำนวน 1 คน

1.1.2 หัวหน้าสาขาวิชา จำนวน 5 คน

1.1.3 นักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี จำนวน 232 คน

1.1.4 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรประกอบด้วย นักศึกษาครุศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 232 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 42 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง(purposive sampling) ประกอบด้วย

2.1.1 คณบดีคณะครุศาสตร์ จำนวน 1 คน

2.1.2 หัวหน้าสาขาวิชา จำนวน 5 คน

2.1.3 นักศึกษาคณะครุศาสตร์หลักสูตรครู 5 ปี จำนวน 29 คน

2.1.4 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม 3 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยนักศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 29 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง กล่าวคือ เป็นนักศึกษาที่ได้รับทุนรัฐบาลโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 คน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 11 คน สาขาวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 6 คน และ สาขาวิชา ศิลปกรรม (ศรียางคศิลป์) จำนวน 3 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมการเจริญสติสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

3.2 ตัวแปรตาม คือ

3.2.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

3.2.2 การควบคุมอารมณ์

3.2.3 พฤติกรรมการเจริญสติ

3.2.4 เจตคติที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

4. เนื้อหาของหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกได้ดังนี้

3.1 คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู

3.2 การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบการเจริญสติ

3.3 พฤติกรรมเกี่ยวกับการเจริญสติ

3.4 สติปัญญา 4

3.5 หลักธรรมเกี่ยวกับการเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

3.6 การควบคุมอารมณ์

5. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการทดลองหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ผู้วิจัยใช้เวลา 4 คืน 5 วัน ในการทดลองใช้หลักสูตร ในช่วงวันที่ 7-11 ตุลาคม พ.ศ. 2550 ใช้เวลาฝึกอบรมทั้งสิ้น 39 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรม มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมการเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2) การสร้างหลักสูตรฉบับร่าง โดยกำหนดโครงสร้าง แบ่งหลักสูตรเป็นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และปรับปรุงแก้ไขภายหลังตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

การเจริญสติ หมายถึง การพัฒนาสติ การทำให้มีสติมากขึ้นโดยใช้การฝึกฝนให้เกิดความรู้สึกตัวในการเคลื่อนไหวของร่างกาย ให้เกิดมีสติและ รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ซึ่งการเจริญสติ ได้ใช้การเจริญสติตามแนวหลวงพ่อกุ๊เพี้ยน จิตตสุโก ซึ่งวัดจากแบบวัดพฤติกรรม การเจริญสติ เป็นแบบประเมินตนเอง ของนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย

การควบคุมอารมณ์ หมายถึง ฝึกู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง บอกกับตัวเองได้ว่าขณะนี้กำลังรู้สึกอย่างไร และรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่เกิดขึ้น ชื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองได้ แม้เมื่อผู้อื่นพูดถึง ก็สามารถเปิดใจรับมาพิจารณาเพื่อที่จะหาโอกาสปรับปรุง หรือ ใช้เป็นข้อเตือนใจที่จะระมัดระวังการแสดงอารมณ์มากขึ้นซึ่งการควบคุมอารมณ์ในการศึกษาครั้งนี้วัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริงและไม่จริง

พฤติกรรมการเจริญสติ หมายถึง การแสดงออกและการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดจากการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งได้จากแบบประเมินตนเองของนักศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 4 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย

พฤติกรรมระหว่างอบรม หมายถึง การแสดงออกและการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งเป็นรายบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต จากแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 4 ระดับคือ ดีมาก มาก ปานกลาง น้อย

หลักสูตรฝึกอบรมการเจริญสติ หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรมการเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย ความนำ หลักการ จุดมุ่งหมาย ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดและการประเมิน

สติบัญญัติ 4 หมายถึง ที่ตั้ง หรือฐานแห่งการเจริญสติ 4 ประการ ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม อันเป็นที่ระลึกแห่งการฝึกฝนอบรมให้เกิดสติรู้เท่าทันตามความเป็นจริง

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีความหมายว่า เป็นการกระทำความดีหรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูในการวิจัยนี้ ใช้หลักธรรมที่สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การทำประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมส่วนร่วม คือ สังคหวัตถุ 4 มี 4 อย่าง คือ

ทาน หมายถึง การให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ให้คำอธิบาย ให้ขอยืมหนังสือ ให้การสาธิต ให้โอกาส

ปิยวาจา หมายถึง เจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ คำหนึ่งเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนามิใช่เพื่อทำลาย ให้คำยกย่องเมื่อศิษย์มีผลงานที่ดี

อิตถจริยา หมายถึง บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นเมื่อมีผู้ขอความช่วยเหลือ ช่วยชี้แหล่งข้อมูลที่ศิษย์จะไปหาความรู้เพิ่มเติมได้ เมื่อลูกศิษย์ขอคำปรึกษา ยอมยินดีให้คำปรึกษานำความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้ศิษย์ทราบ

สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ทักทายยิ้มแย้มแจ่มใส ดูแลลูกศิษย์ทุกคนเสมอเหมือนกัน

ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับครูได้แก่ สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อิตถจริยาและสมานัตตตา ซึ่งความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครั้งนี้ผู้วิจัยวัดจากแบบทดสอบซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมการเจริญสติ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ในที่นี้หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรด้านการวัดและการประเมินผล และด้านคุณธรรมจริยธรรม

นักศึกษาศาสตรบัณฑิต หมายถึง ผู้ที่กำลังทำการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
คณะครุศาสตร์ หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

เจตคติที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ความรู้สึกของนักศึกษาศาสตร
บัณฑิต ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ
และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้ นักศึกษา แสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการ
ตอบสนองต่อหลักสูตรฝึกอบรมในทางบวกหรือทางลบหรืออาจไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การเจริญสติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ
นักศึกษาศาสตรบัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้
ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรพบว่า
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 23 - 25) กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนไว้ 4
ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการใช้หลักสูตร 3)
ขั้นตอนการใช้หลักสูตร และ 4) ขั้นตรวจสอบของกระบวนการใช้หลักสูตรและการสอน
นอกจากนี้ กาญจนา คุณารักษ์ (2540 ก, หน้า 310) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรไว้มี
4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความมุ่งหมาย 2) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร 4) การ
ประเมินผลหลักสูตร และ กาญจนา คุณารักษ์ (2540 ข, หน้า 313) ยังนำเสนอแนวคิดขั้นตอน
การพัฒนาหลักสูตรของทาบาคา (Hilda Taba) ไว้ดังนี้ 1)การวินิจฉัยความต้องการและความจำเป็น
ของสังคม 2) กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเข้าใจตรงกันตามที่สังคมต้องการ 3) การเลือก
เนื้อหาสาระ 4) การจัดเนื้อหาจัดลำดับแก้ไขเนื้อหาสาระ 5) การเลือกประสบการณ์ในการเรียนรู้
6) การจัดประสบการณ์เรียนรู้จัดลำดับและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ ต่าง ๆ 7) การตัดสินใจ
การประเมินและการพัฒนา ส่วน สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 162 -165) ได้นำเสนอแนวคิด
ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ไว้ดังนี้ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2) การเลือกและจัดประสบการณ์ 3) การประเมินผล นอกจากนี้แนวคิดของนักการศึกษาได้
กล่าวถึง ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยระบุขั้นตอนต่าง ๆ เช่น จีวีวรรณ แผ้วตะคุ
(2541, หน้า 14) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรที่เตรียมไปสู่อาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 ใน
หลักสูตรการงานพื้นฐานอาชีพ ได้ระบุขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจข้อมูล
พื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น
ส่วน เชเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส (Saylor Alexander & Lewis, Hunkins, 1974, p.30) ได้
กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) กำหนดเป้าประสงค์ 2) ออกแบบหลักสูตร ซึ่ง

พิจารณาออกแบบโดยนักวางแผนหลักสูตร การใช้ข้อมูลทางการเมืองและสังคมเป็นเครื่องตัดสินใจในการออกแบบหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ โดยครูพิจารณาความเหมาะสมของการสอน การวางแผนหลักสูตร รวมถึงการแนะนำแหล่งของสื่อ การจัดการโดยมีการยืดหยุ่นและมีอิสระแก่ครูและนักเรียน 4) การประเมินผลหลักสูตร โดยครูพิจารณาขั้นตอนการประเมินผลซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะใช้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจเพื่อการวางแผนในอนาคต

จากการศึกษาขั้นตอน เอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาข้างต้น เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีของนักการศึกษา และผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น มาสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จึงได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยกำหนดแนวทางและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

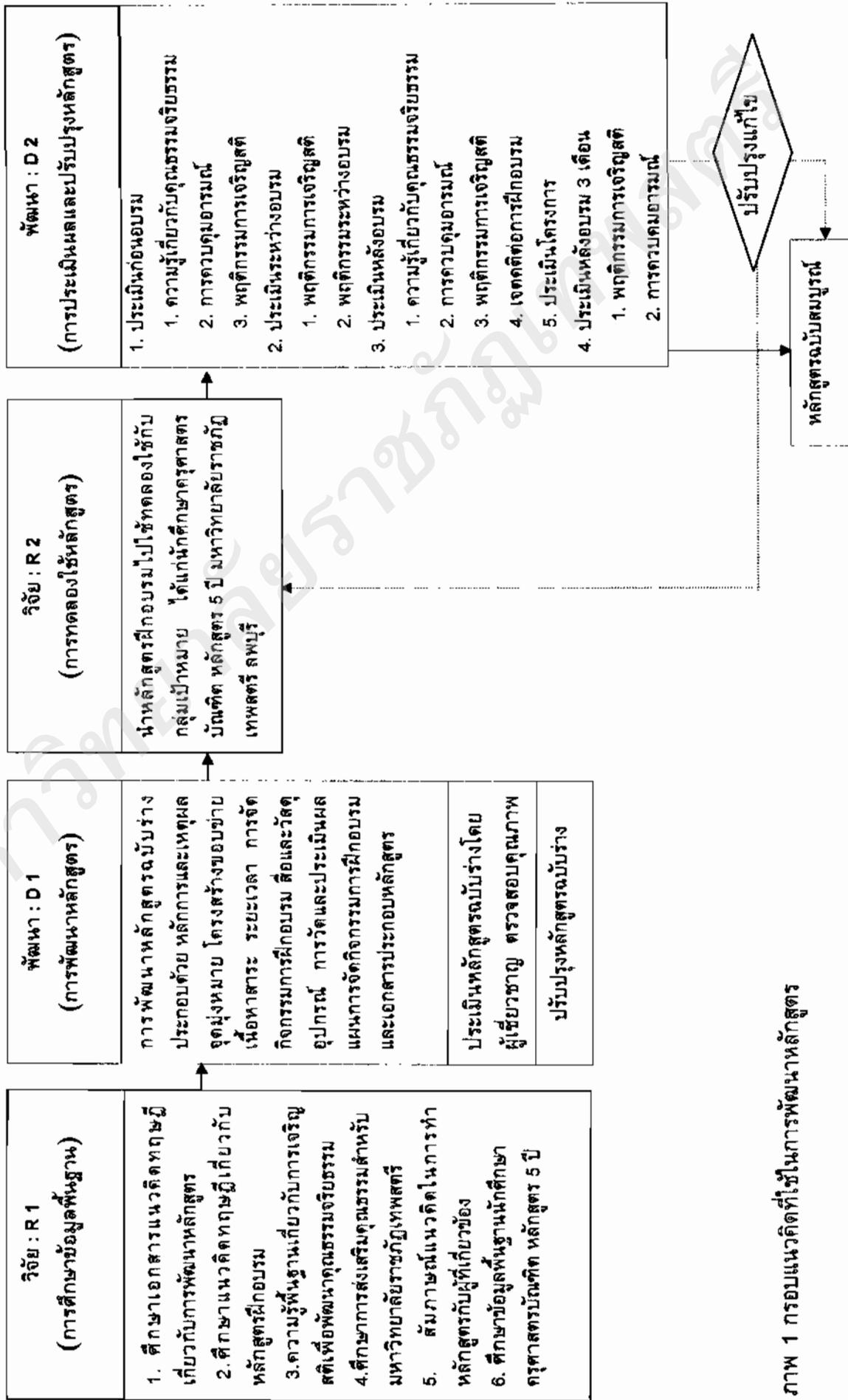
ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research): การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development): การพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research): การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development): การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม
2. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีการควบคุมอารมณ์ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม
3. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมผลการเจริญสติ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม
4. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีการควบคุมอารมณ์หลังอบรม 3 เดือน สูงกว่าหลังฝึกอบรม
5. นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตหลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมผลการเจริญสติ หลังอบรม 3 เดือน สูงกว่าหลังฝึกอบรม